

Sygn. akt *VI RCa 72/15*

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 kwietnia 2015 roku

Sąd Okręgowy w Olsztynie VI Wydział Cywilny Rodzinny w składzie:

Przewodniczący: SSO Lech Dłuski

Sędziowie: SO Jolanta Biernat-Kalinowska

SR del. do SO Jolanta Litwinowicz (spr.)

Protokolant: sekretarz sądowy Joanna Niedzielska

po rozpoznaniu w dniu 22 kwietnia 2015 roku w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **T. Ś.**

przeciwko **D. Ś. (1)**

o ustalenie wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Olsztynie

z dnia 21 stycznia 2015 roku

sygn. akt III RC 1055/14

Apelację oddala.

Sygn. akt VI RCa 72/15

UZASADNIENIE

Powód T. Ś. wniósł o uchylenie obowiązku alimentacyjnego ustalonego na rzecz syna D. Ś. (1). W uzasadnieniu podał, że jest osobą bezrobotną, że utrzymuje się dzięki pomocy finansowej rodziny i z prac dorywczych, przy czym wysokość osiąganego wynagrodzenia za wykonywane prace wynosi około 500 zł miesięcznie. Ponadto podniósł, że choruje na cukrzycę oraz ma problemy z kręgosłupem, co uniemożliwia mu znalezienie stałej pracy.

Pozwany D. Ś. (1) wniósł o oddalenie powództwa. Pozwany urodził się z dziecięcym porażeniem mózgowym i jest osobą upośledzoną umysłowo w stopniu lekkim, ze znacznym niedosłuchem, choruje na chorobę S., skoliozę, ma niedowład kurczowy obustronny, zeza rozbieżnego oka prawego. Zaliczony jest do znacznego stopnia niepełnosprawności na stałe z powodu choroby neurologicznej i upośledzenia narządów ruchu. Pozwany pozostaje pod stałą opieką (...) Ośrodka (...) i (...) z Wadą Słuchu (...) w O. oraz w Poradni (...) przy (...) Szpitalu (...) w O.. Obecnie uczęszcza do zasadniczej szkoły zawodowej nr (...) Specjalnego Ośrodka Szkolno- (...) w O., gdzie kształci się w specjalności kucharz małej gastronomii. W związku z ograniczonymi możliwościami samodzielnej egzystencji konieczne w stosunku do pozwanego jest stałe współdziałanie opiekuna w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. Również z uwagi na jego stan zdrowia postanowieniem z dnia 13 marca 2013 r. Sądu Okręgowego w Olsztynie w sprawie sygn. akt I Ns 304/13 został

uznany za niezdolnego do otrzymywania pism sądowych, składania zeznań oraz wysłuchiwań, a także ustanowiona została kuratela z powodu ubezwłasnowolnienia częściowego. Pozwany utrzymuje się z renty socjalnej w kwocie 619,50 zł, zasiłku pielęgnacyjnego w kwocie 153 zł miesięcznie oraz otrzymywanych z MOPS alimentów w kwocie 400 zł. Pozwany prowadzi wraz z matką wspólne gospodarstwo domowe, gdzie koszty utrzymania mieszkania wynoszą ok. 600 zł. Uczęszcza na odpłatne zajęcia Stowarzyszenia (...)z Wadami Genetycznymi i Rozwojowymi, gdzie opłata za turnus wynosi 640 zł. Wymaga stałego przyjmowania leków. Powód obecnie nie łoży na utrzymanie syna a alimenty są wypłacane przez pomoc społeczną. Powód utrzymuje się z pracy „na czarno” podejmowanej poza granicami kraju, tym samym unikając egzekucji komorniczej z tytułu niepłaconych alimentów. Powód z pozwanym nie utrzymuje żadnych kontaktów.

Sąd Rejonowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 21 stycznia 2015 r. powództwo oddalił.

Sąd ten ustalił, że:

Rodzice pozwanego, T. Ś. i E. Ś. byli małżeństwem. Wyrokiem z dnia 20 października 2000 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie w sprawie VI RC 278/99 orzekł rozwód, zasądził od T. Ś. alimenty na rzecz małoletniego wówczas syna D. Ś. (1), w kwocie po 700 zł miesięcznie. Wyrokiem zaocznym z dnia 08 lutego 2010 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie w sprawie III RC 1404/09 obniżył alimenty na rzecz pozwanego do kwoty 500 zł miesięcznie. Na skutek apelacji powoda wyrokiem z dnia 16 czerwca 2010 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie w sprawie VI RCa 110/10 uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. W wyniku ponownego rozpoznania w dniu 27 kwietnia 2011 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie w sprawie III RC 823/10 orzekł alimenty na rzecz pozwanego w wysokości 300 zł miesięcznie. W dalszej kolejności w wyniku apelacji pozwanego w dniu 13 lipca 2011 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie w sprawie VI RCa 165/11 zmienił zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w Olsztynie z dnia 27 kwietnia 2011 r. sygn. akt III RC 823/10 w ten sposób, że alimenty na rzecz pozwanego ustalił na kwotę 400 zł miesięcznie.

T. Ś. w czasie poprzedniego orzekania w sprawie, pracował w (...)Zakładach (...)w O. otrzymując wynagrodzenie ok. 1833,36 zł. Oprócz pozwanego miał na utrzymaniu córkę z nieformalnego związku, na którą płacił alimenty w wysokości 350 zł miesięcznie. W wyniku dokonanego podziału majątku z E. Ś., powód uzyskał dom w J., który zamierzał sprzedać. Powód mieszkał w O. w mieszkaniu swojej matki wraz ze swoją koleżanką, która nie partycypowała w kosztach utrzymania mieszkania. D. Ś. (1) miał wówczas (...)lat. Uczęszczał do szkoły dla niesłyszących. Pozwany miał orzeczony lekki stopień niepełnosprawności umysłowej oraz niepełnosprawność w stopniu znacznym pod względem ruchowym. Cierpiał na chorobę S., skoliozę, niedowład kurczowy obustronny, obustronny niedosłuch, zez zbieżny oka prawego, stwierdzono u niego podejrzenie alergii. Wymagał stałej opieki logopedycznej, laryngologicznej i ruchowej. Pozwany był samodzielny tylko częściowo, wymagał stałej pomocy ze strony innych. Utrzymywał się z renty matki w wysokości 630 zł, renty którą otrzymywał w wysokości 530 zł, zasiłku pielęgnacyjnego w kwocie 153 zł oraz alimentów w kwocie 400 zł miesięcznie.

Pozwany mieszkał wraz z matką w mieszkaniu własnościowym, za które jego matka opłacała czynsz w wysokości 360 zł miesięcznie i energię w kwocie 85 zł. Matka pozwanego spłacała również kredyt zaciągnięty na remont łazienki w wysokości 100 zł miesięcznie, ponosiła również koszty zakupu lekarstw (z czego 300 zł to był tylko i wyłącznie koszt zakupu leków matki), baterii do aparatu słuchowego w kwocie 38 zł miesięcznie.

Obecnie powód, jest osobą bezrobotną. Utrzymuje się z prac dorywczych, otrzymując z tego tytułu ok. 500 zł miesięcznie. Powód wiele lat przepracował jako maszynista w (...)Zakładach (...)w O.. Posiada wykształcenie zawodowe. Ma chory kręgosłup oraz cukrzycę. Poza pozwanym na utrzymaniu posiada (...) – letnią córkę, wobec której zobowiązany jest do świadczenia alimentacyjnego w kwocie 350 zł miesięcznie.

D. Ś. (1) jest uczniem szkoły specjalnej. Jest osobą z lekkim stopniem niepełnosprawności umysłowej oraz niepełnosprawną w stopniu znacznym pod względem ruchowym, cierpi na chorobę S., skoliozę, niedowład kurczowo obustronny, obustronny niedosłuch, zez rozbieżny oka prawego. Pozwany jest samodzielny tylko częściowo, wymaga stałej pomocy ze strony innych osób. Nigdy nie będzie w stanie samodzielnie funkcjonować. Pozwany nadal mieszka wraz z matką w jej mieszkaniu własnościowym. Stałe opłaty za mieszkanie wynoszą 395,11 zł miesięcznie, koszt

telefonu 37,58 zł, kablówki 85 zł. Pozwany otrzymuje rentę socjalną w kwocie 619 zł, zasiłek pielęgnacyjny 153 zł, oraz alimenty z funduszu alimentacyjnego w kwocie 400 zł miesięcznie. Pozwany ponosi też znaczne koszty związane z zakupem leków, uczestnictwem w turnusach rehabilitacyjnych.

Powód nie łoży na utrzymanie pozwanego. Od 2012r. nie wywiązuje się z ciążącego na nim obowiązku alimentacyjnego.

Zdaniem Sądu Rejonowego powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Świadczenia alimentacyjne dla dzieci od ich rodziców przysługują, jeśli dzieci nie są w stanie utrzymać się samodzielnie (art. 133 § 1 kro). Jednakże jeżeli są już dorosłe, wówczas istnienie ich uprawnień do alimentów zależy od sytuacji ekonomicznej rodziców i od tego, czy dziecko czyni starania, by ekonomicznie się usamodzielnąć (art. 133 § 3 kro). Rodzice mogą bowiem uchylić się od świadczeń alimentacyjnych względem dziecka pełnoletniego, jeżeli są one połączone z nadmiernym dla nich uszczerbkiem lub jeżeli dziecko nie dokłada starań w celu uzyskania możliwości samodzielnego utrzymania się. Powyższe wymaga ustalenia zaistnienia zmiany w zakresie stosunków, albowiem, zgodnie z art. 138 kro, jedynie w razie zmiany stosunków można żądać zmiany orzeczenia lub umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego. Dokonując takiej oceny Sąd brał pod uwagę wszelkie okoliczności mogące świadczyć o zmianie możliwości zarobkowych i majątkowych stron. Zgodnie z art. 135 § 1 kro zakres świadczeń alimentacyjnych zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego. Sąd Rejonowy uznał, że od daty orzeczenia alimentów w dotychczasowej wysokości, nastąpiła pewna zmiana sytuacji materialnej po stronie powodowej.

Powód T. Ś. rozwiązał umowę o pracę. Obecnie utrzymuje się z podejmowanych prac dorywczych i pomocy rodziny. Nadal też zobowiązany jest do alimentacji na rzecz córki. W stosunku do syna zaprzestał płacenia alimentów, jego obowiązek w tym zakresie przejął ośrodek pomocy społecznej. Podnoszony przez powoda zły stan zdrowia nie stanowi w ocenie Sądu Rejonowego podstawy do orzeczenia zgodnie z jego żądaniem. Powód nie wykazał by stan zdrowia wykluczał lub choćby ograniczał możliwość podejmowania przez niego pracy stałej.

Analiza materiału dowodowego nie wykazała zaistnienia zmian w sytuacji rodzinnej, materialnej D. Ś. (2). Pozwany nadal kontynuuje naukę w szkole specjalnej, utrzymuje się z przyznanej mu renty, świadczenia pielęgnacyjnego i alimentów. Nadal też ponosi koszty utrzymania zbliżone do wykazanych w postępowaniu w sprawie VI RCa 165/11. Jego choroba i stopień niepełnosprawności nadal skutkuje tym, iż nie jest on zdolny do samodzielnej egzystencji. Wszelką, niezbędną opiekę uzyskuje ze strony matki, która nie pracuje, realizując swój obowiązek alimentacyjny względem pozwanego głównie poprzez osobiste wychowanie i utrzymanie D.. W sumie powód nie uczestniczy w kosztach utrzymania pozwanego, gdyż świadczenie alimentacyjne realizowane jest przez ośrodek pomocy społecznej. T. Ś. ostanie raty alimentacyjne przekazał bowiem synowi w 2012r. i od tego czasu nie łożył na jego utrzymanie. Nie utrzymuje z synem również osobistego kontaktu, pomimo iż swój obowiązek alimentacyjny względem pozwanego mógłby realizować, choć w części, w formie osobistych starań o jego utrzymanie. Tym bardziej, w sytuacji, gdy nie pracuje, dysponuje wolnym czasem, który mógłby poświęcić na opiekę nad synem.

Sąd Rejonowy uznał, że choć zmieniła się sytuacja po stronie zobowiązanego do świadczeń alimentacyjnych powoda to nie stanowi to przesłanki do stwierdzenia wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego. Pozwany z uwagi na schorzenia nie jest w stanie samodzielnie się utrzymywać, a zatem jego usprawiedliwione potrzeby nie zmieniły się. Obowiązek alimentacyjny zabezpiecza materialne podstawy rozwoju pozwanego. Służy do zaspokajania potrzeb D. Ś. (1), co jest jednym z podstawowych obowiązków rodziców. Od tego obowiązku zgodnie z art. 135 § 3 kro nie zwalnia rodziców okoliczność zaspokajania potrzeb dziecka przez instytucje publiczne, tj. w tej konkretnej sprawie otrzymywana przez pozwanego renta. Również brak stałego źródła utrzymania po stronie powoda nie może stanowić przesłanki do wygaśnięcia jego obowiązku alimentacyjnego.

Obowiązek alimentacyjny względem dziecka może być bezterminowy, a nawet dożywotni, jeżeli dziecko jest trwale niepełnosprawne, upośledzone, chore w takim stopniu, że nie jest w stanie samodzielnie funkcjonować. Wówczas szczególnie obowiązek alimentacyjny nie wygasa w ogóle.

Wobec powyższego Sąd oddalił powództwo T. Ś. o ustalenie wygaśnięcia jego obowiązku alimentacyjnego wobec syna D. Ś. (1).

Od tego wyroku apelację wywiódł powód. Wyrokowi Sądu pierwszej instancji zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia polegający na tym, że Sąd I instancji błędnie ustalił sytuację materialną powoda nie uwzględniając okoliczności przemawiających za tym, że w ostatnim okresie czasu jego sytuacja materialna uległa znacznemu pogorszeniu a także w niewłaściwy sposób ustalił rzeczywiste potrzeby pozwanego, ponadto zarzucił naruszenie prawa procesowego poprzez naruszenie art.233 § 1 kpc w związku z tym, że Sąd dokonał błędnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego co miało istotny wpływ na wydanie orzeczenia w sprawie, domagał się ponownego dowodu z przesłuchania stron na okoliczność potwierdzenia, że powód przekazał matce pozwanego kwotę 40.000zł w gotówce na zaspokojenie podstawowych potrzeb pozwanego.

Mając powyższe zarzuty na uwadze wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu apelacji ogólnie ujmując podniósł, że nie można się zgodzić z takim stanowiskiem Sądu, że po stronie powoda nie zaszły zmiany uzasadniające ustalenie wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego, że Sąd pierwszej instancji pominął szereg istotnych okoliczności dotyczących sytuacji materialnej powoda, która uległa znacznemu pogorszeniu ze względu na konieczność spłaty zobowiązań zaciągniętych przez powoda wspólnie z matką pozwanego, ponadto powód płaci alimenty na córkę a wyrok Sądu pozbawił powoda środków do życia. Powód od kilku miesięcy pozostaje bez stałych źródeł dochodu, utrzymuje się dzięki pomocy najbliższej rodziny a pozwany ma stałe źródło dochodu w postaci renty. Nadto zdaniem powoda Sąd pominął okoliczności związane ze schorzeniami kręgosłupa i cukrzycą.

Odpowiedź na apelację złożył pozwany reprezentowany przez kuratora tj. matkę pozwanego.

Podniósł, że stanowisko Sądu I instancji jest słuszne a powód mimo obniżenia dochodów w żaden sposób nie pomaga matce pozwanego, pomimo, że swój obowiązek alimentacyjny mógłby realizować choćby częściowo w formie osobistych starań o jego utrzymanie, jednak tego nie czyni. Jeżeli chodzi o kwotę 40.000 zł, którą powód przekazał matce pozwanego to pochodziła ona z tytułu podziału majątku wspólnego i nie może być podstawą do uchylenia obowiązku alimentacyjnego, powód natomiast otrzymał w wyniku podziału nieruchomości.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacje nie jest zasadna i podlega oddaleniu.

Zgodnie z art. 378 § 1kpc Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji;w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Przypomnieć zaś należy, że nieważność postępowania zachodzi wówczas:

- 1)jeżeli droga sądowa była niedopuszczalna;
- 2)jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany;
- 3)jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami toczy się sprawa wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już prawomocnie osądzona;
- 4)jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy;
- 5)jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw;
- 6)jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu (art. 379 kpc).

Zatem zgodnie z art.386 § 2 kpc w razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Zgodnie z § 3. ww. art. jeżeli pozew ulega odrzuceniu albo zachodzi podstawa do umorzenia postępowania, sąd drugiej instancji uchyla wyrok oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie. Poza wypadkami określonymi w § 2 i 3 ww. art. sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

W niniejszej sprawie żadna taka sytuacja nie zachodzi. Bowiem ani nie zachodzi nieważność postępowania, ani pozew nie uległ odrzuceniu, ani nie zachodziła podstawa do umorzenia postępowania, ani wydanie wyroku nie wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, ani nie zachodzi sytuacja, że sąd i instancji nie rozpoznał istoty sprawy. Skoro tak apelacja musiała ulec oddaleniu.

Na marginesie tylko zauważyć należy, że rozstrzygnięcie Sądu i instancji jest trafne.

Rzeczywiście za Sądem pierwszej instancji powtórzyć należy, że podstawą rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie jest przepis art.138 kro, który stanowi, że w razie zmiany stosunków można żądać zmiany orzeczenia lub umowy dotyczącej obowiązku alimentacyjnego. Wobec tego, dla ustalenia zmiany stosunków należało dokonać porównania możliwości majątkowych i zarobkowych powoda oraz usprawiedliwionych potrzeb pozwanego w dacie wydania orzeczenia w poprzedniej sprawie i według obecnego stanu. Sąd I instancji dokonał takich właśnie ustaleń. Słuszne jest stanowisko Sądu Rejonowego, że sytuacja stron nie uległa takim zmianom, które skutkują uchynieniem obowiązku alimentacyjnego. Oczywiście jest też, że zgodnie z art. 135 § 1 kro zakres świadczeń alimentacyjnych zależy od usprawiedliwionych potrzeb uprawnionej oraz od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego. Nie ulega wątpliwości, że powód świadczy pracę, co sam przyznaje, choć nie wiadomo gdzie, w jakiej miejscowości, w kraju, czy za granicą, ani za jakie wynagrodzenie (vide'- pismo powoda k.73). Okoliczność, że powód nie ujawnia tego nie może być traktowana jako przemawiająca za uchynieniem obowiązku alimentacyjnego, prowadziłoby to do absurdalnej sytuacji, że wystarczy nie ujawniać dochodów, miejsca pracy aby uzyskać uchynienie obowiązku alimentacyjnego.

Sąd pierwszej instancji należycie ocenił możliwości majątkowe i zarobkowe pozwanego jak i usprawiedliwione potrzeby pozwanego.

Pozwany ma orzeczenie o stopniu niepełnosprawności, lecz się z powodu licznych schorzeń. Wprawdzie stan zdrowia powoda uległ pogorszeniu jednakże nie na tyle, żeby skutkowało to niemożliwością wykonywania pracy, zarobkowania a w konsekwencji ustaleniem wygaśnięcia obowiązku alimentacyjnego.

Sąd Okręgowy podzielił ustalenia Sądu Rejonowego stanowiące podstawę faktyczną rozstrzygnięcia. Dokonanej przez Sąd ocenie materiału dowodowego zebranego w sprawie nie można zarzucić przekroczenia granic z przysługującego Sądowi prawa swobodnej oceny dowodów (art.233 § 1 kpc) ani braku wszechstronnego rozważenia wszystkich istotnych okoliczności. Brak jest podstaw do podzielenia zarzutów apelacji dotyczących naruszenia przepisów postępowania.

Proporcjonalnym udziałem powoda w zabezpieczeniu niezbędnych potrzeb pozwanego są należne od niego alimenty.

Zdaniem Sądu Okręgowego alimenty mieszczą się w granicach możliwości zarobkowych i majątkowych powoda, nawet przy założeniu, że aktualnie nie ma stałej pracy. Sąd Okręgowy w całości podzielił stanowisko Sądu Rejonowego, że powód może i powinien nadal partycypować w kosztach utrzymania niepełnosprawnego syna.

Mając zatem powyższe na uwadze Sąd Okręgowy oddalił apelację jako nie mającą uzasadnionych podstaw (art.385 kpc).